

XX. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ: SİYASİ, SOSYAL VE EKONOMİK DURUM

- 19.yüzyıldan 20. yüzyıla geçiş süreci, Osmanlı Devleti için hem modernleşme çabalarının hem de büyük dağılma tehlikelerinin bir arada yaşandığı bir dönem olmuştur.
- Avrupa'daki zihinsel ve teknolojik devrimler, Osmanlı'nın hem yönetim yapısını hem de ekonomik bağımsızlığını sarsmıştır.

Avrupa'daki Gelişmeler ve Osmanlı'ya Etkileri

- Avrupa'da XVII. ve XVIII. yüzyıllarda yaşanan **Aydınlanma Çağı**, akıl, deney ve gözlemi ön plana çıkararak bilim ve teknolojiye büyük bir sıçrama yaratmıştır.
- Bu durum iki ana koldan Osmanlı'yı etkilemiştir:

Fransız İhtilali (1789) ve Milliyetçilik Akımı

- ✚ **Milliyetçilik ve Bağımsızlık:** İhtilal ile yayılan "her ulusun kendi devletini kurma" fikri, Osmanlı gibi çok uluslu devletleri derinden sarsmıştır.
- ✚ **Balkanlardaki İsyanlar:** Sırp, Karadağlılar ve Romanyalılar 1878 Berlin Antlaşması ile bağımsızlıklarını kazanarak Osmanlı'dan ayrılmışlardır.
- ✚ **Demokratik Kavramlar:** Eşitlik, adalet, özgürlük ve demokrasi gibi kavramlar Osmanlı aydınları arasında tartışılmaya başlanmış ve yönetimdeki değişimlerin temelini oluşturmuştur.

Sanayi İnkılabı ve Ekonomik Çöküş

- XIX. ve XX. yüzyıllarda Osmanlı ekonomisi, Avrupa'daki gelişmelere ayak uyduramadığı için büyük bir dar boğaza girmiştir.
- ✚ **Makineleşmeye Karşı El Tezgâhları:** Avrupa'da seri üretim ve fabrikalaşma başlarken Osmanlı ekonomisi hâlâ el tezgâhlarına dayanıyordu.
- ✚ **Ucuz Mal İstilas:** Avrupa fabrikalarında ucuza mal edilen ürünler Osmanlı pazarına girince, yerli atölyeler rekabet edemeyerek birer birer kapanmıştır.

- ✚ **İşsizlik ve Fakirlik:** Atölyelerin kapanmasıyla birlikte halk arasında işsizlik artmış, hayat şartları oldukça zorlaşmıştır.

Dış Borçlar ve Ekonomik Bağımsızlığın Kaybı

- **İlk Borç ve Borç Sarmalı:** Osmanlı Devleti, ekonomik açığı kapatamayınca ilk kez 1853-1856 Kırım Savaşı sırasında İngiltere'den borç almıştır.
- **Duyun-u Umumiye (1881):** Alınan borçlar zamanında ödenemeyince, Avrupalı devletler alacaklarını tahsil etmek için **Duyun-u Umumiye (Genel Borçlar İdaresi)** kurumunu kurmuşlardır.
- **Egemenlik Haklarının Zedelenmesi:** Bu kurumun Osmanlı gelirlerine doğrudan el koyması, devletin ekonomik bağımsızlığını ve egemenlik haklarını büyük ölçüde zedelemiştir.

Devleti Kurtarma Amaçlı Fikir Akımları

Fikir Akımı	Amacı	Savunucuları	Sonuç
Osmanlıcılık	Din, dil ayrımı olmadan tüm halkı eşit kabul etmek	Jön Türkler	Balkan Savaşları'nda n sonra çöktü
İslamcılık	Tüm Müslümanları halife çevresinde toplamak	II. Abdülhamit	Arap isyanlarıyla etkisini kaybetti
Türkçülük	Türk milletini birlik içinde toplamak, milli devlet kurmak	Ziya Gökalp, Yusuf Akçura	En etkili akım oldu, Milli Mücadele'ye zemin hazırladı
Batıcılık	Avrupa'yı her alanda örnek almak	Abdullah Cevdet	Sınırlı kaldı, tam uygulanamadı

✚ Bu fikir akımlarından özellikle **Türkçülük**, Millî Mücadele döneminde etkili olmuştur

✚ Ancak bu fikir akımları, devletin dağılmasını durdurmaya yetmemiştir.

Osmanlı'da Demokratikleşme ve Siyasi Dönüşüm

- ❖ Avrupalı devletlerin iç işlerimize karışmasını engellemek ve azınlıkları devlete bağlamak amacıyla şu adımlar atılmıştır:

Tanzimat Fermanı (1839)

Bu ferman ile;

- ✓ Din, dil, ırk farkı gözetmeksizin bütün Osmanlı vatandaşları kanunlar önünde eşit sayıldı.
- ✓ Can ve mal güvenliği ile namus dokunulmazlığı devlet güvencesinde alındı.
- ✓ Mahkeme kararı olmadan kimse cezalandırılmayacak.
- ✓ Askerlik tüm erkekler için zorunlu hale getirildi.

Islahat Fermanı (1856)

Bu ferman ile; → Osmanlı Devleti'nde yaşayan gayrimüslimlere karşı küçük düşürücü ifadelerin kullanılması yasaklandı. → Cizye vergisi kaldırıldı. (Gayrimüslimlerin can, mal ve namus güvenliklerini sağlamak için devlete ödedikleri vergi.) → Gayrimüslimler için bedelli askerlik uygulamasına geçildi.

I. ve II. Meşrutiyet

- 19. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde yaşayan azınlıklar, Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı milliyetçilik fikrinin etkisi ve Avrupa devletlerinin desteği ile ayaklandılar.
- Sırp, Yunanlılar, Karadağlılar ve Bulgarlar gibi Balkan milletleri bağımsızlık kazanarak Osmanlı Devleti'nden ayrıldılar. (II.Meşrutiyet)
- Tanzimat'ın ilanından Avrupa'ya giden öğrenciler (Jön Türkler-Genç Osmanlılar);ülkeye döndükten sonra, devletin dağılmasını önlemek için Meşrutiyet yönetimine geçilmesi için padişaha baskı yaptılar.

- Aydınlara söz veren II. Abdülhamit I.Meşrutiyet'i ilan edip anayasayı (Kanun-u Esasi) uygulamaya koydu.(1876)
- II. Abdülhamit Osmanlı-Rus savaşının getirdiği karışık ortamı bahane ederek Mebusan Meclisi'ni kapatıp Meşrutiyet yönetimine son verdi.
- 1908 yılında İttihat ve Terakki Cemiyeti üyelerinin baskısıyla II. Abdülhamit Meşrutiyet'i tekrar ilan etti.
- **MEŞRUTİYET:** Kralın ya da Padişahın yanında meclisin olduğu yönetim biçimi.

Sosyal Durum ve Göçler

- ❖ XX. yüzyılın başlarında Osmanlı toplumu büyük bir krizle karşı karşıyaydı:
- **Zorunlu Göçler:** Balkanlarda yaşanan toprak kayıpları ve zulümler nedeniyle birçok Müslüman Türk, zorlu şartlar altında Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır.
- **Toplumsal Sorunlar:** Savaşlar ve göçler sonucunda işsizlik artmış, temel gıda ihtiyaçlarına ulaşım zorlaşmış ve sağlık sorunları yaygınlaşmıştır.
- **İç Karışıklıklar ve 31 Mart Olayı:** Meşrutiyet karşıtı grupların çıkardığı ayaklanma, Mustafa Kemal'in de yer aldığı **Hareket Ordusu** tarafından bastırılmıştır. Bu olaydan sonra II. Abdülhamid tahttan indirilmiş; Yunanistan, Bulgaristan ve Avusturya-Macaristan gibi devletler kargaşadan yararlanarak Osmanlı topraklarını ilhak etmiş veya bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.

Özetle: Osmanlı Devleti XX. yüzyıla girerken siyasi olarak toprak kayıplarıyla, ekonomik olarak dış borçlar ve sömürgeci baskılarla, sosyal olarak ise büyük göç dalgalarıyla mücadele eden bir yapıdaydı.